

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Kaupan toimialan tulevaisuusselonteko

Neuvotteleva virkamies Natalia Härkin, 10.6. - 11.6.2021

 **Kaupan alan
tulevaisuusselonteko**

Kaupan toimialan tulevaisuusselonteon pääsisällöt ja prosessityöskentely

Kaupan toimialan tulevaisuusselonteko

Kaupan tulevaisuusselonteon valmistelun prosessista

Valmistelun taustalla: TEM:n kirjallinen kuuleminen 49/2020 & toimeksiannon rajaus

- Sisällöt (6), teemat, nostot, kehittämis- edotuksia: 9/2021
- Ohjausryhmän rajaus selonteosta 9/2021

Valmistelua tukevat TEM:n hankkimat asiantuntijapalvelut:

- Kaupan alan asiantuntija- artikkeli 55/2020
- Kaupan tilanne-, muutos- ja tulevaisuuskuva 3/2021
- Kaupan alan digitalisaation edistäminen 3/2021

Tilanne-, muutos- ja tulevaisuuskuva

Johto- päätökset

Valmistelu: substanssi eri sisällöistä

- **Eri sisältöalueiden asiantuntijat, virkamies- ja asiantuntijatyöryhmä:**
  - substanssitetous
  - Sisältövalmistelua, johtopäätöksiä, kehittämis- edotuksia

Tieto ja kehittämis- edotukset
kaupan toimialan
kehittämiseksi pitkäjänteisesti
ja strategisesti sekä
skenaario ja visio

Ohjaus- ja seuranta: ohjausryhmä mm.

- Linjaa, priorisoi, ohjaa ja tukee työn valmisteluja
  - Tekee sisältö- ja kehittämis- edotuksia
- ### Parlamentaarinen seurantaryhmä
- Linjaa ja priorisoi selonteon keskeisimmät tavoitteet
  - Linjaa selonteonluonnoksen sisällöstä ennen sen käsittelyä eduskunnassa selontekona.

Keskusteluun valmistelusta:

Lähtökohdat

- Selonteon kehittämisehdotukset keskittyvät valtion toimiin
  - Eduskunnan päätösvallassa olevat asiat: mm. lähetekeskustelu, valiokuntatyö
- Selontekoon pyrkii tunnistamaan ja viemään eteenpäin kaupan alan rakennemuutokseen **toimialalle uusia kehittämistoimia/suuntaamisia sekä uutta tietoa/näkökulmia** (toimintaympäristömuutokset, tulevaisuus)
  - Kehittämistoimet ja johtopäätökset
  - Jatkovalmistelu

Valmistelusta: Digitalisaatio kaupan alan uudistajana

Substanssivalmisteluun osallistuneet:

- **TEM:** Tiina Hanhike, Natalia Härkin (pj), **Business Finland:** Kari Pokkinen, Aija Kalander, Mika Niemi
  - 18.1.2021, 16.2.2021, 18.2.2021, 8.3.2021, 23.3.2021, 1.4.2021, lisäksi sähköpostityöskentelyä
- *Myös Franck Mertens*, hankejohtaja, Patentti- ja rekisterihallitus, *Liisa Huhtala*, *hallitusneuvos*, TEM (kuuleminen ja kirjallinen) *sekä Olli Lehtilä*, neuvotteleva virkamies (kirjallinen)
- Lisäksi kirjalliset konsultoinnit valmisteluun (toukokuu): *Outi Keski-Äijö*, Head of AI Business, Business Finland, *Owal Group*
- TEM/IYR –valmistelu

Valmistelusta: Kuluttajakäyttäytyminen

Substanssivalmisteluun osallistuneet:

- **TEM:** Sari Alho, Natalia Härkin (pj), **Kilpailu- ja kuluttajavirasto:** Anja Peltonen, **Business Finland:** Aija Kalander, Leevi Parsama, Kari Pokkinen, **Tampereen Yliopisto:** Elina Närvänen, Hannu Saarijärvi
  - 17.2.2021, 22.2.2021, 1.3.2021, 8.3.2021, 22.3.2021, 29.3.2021, 19.4.2021, 26.4.2021, lisäksi sähköpostityöskentelyä
    - **Kuulemiset (3):** *Tommi Pelkonen*, Senior Advisor, Proof Advisory, *Jari Perko*, toimitusjohtaja, Suomen Asiakkuusmarkkinointiliitto ry, *Päivi Timonen*, tutkimusjohtaja, Kuluttajatutkimuskeskus, HY
  - TEM/IYR –valmistelu

Digitalisaatio kaupan alan uudistajana

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

 **Kaupan alan
tulevaisuusselonteko**

Ohjausryhmän 9/2020 rajaus selontekoon: digitalisatio kaupan alan uudistajana ja globaalikauppa

- Digitalisaation vaikutukset toimialalle: digitalisoituminen, robotiikka, tekoäly, automatisaatio jne.
  - verkkokauppa, logistiikka, alan globaali kilpailu
  - kaupan alan työn sisältöjen muutos, työvoiman osaaminen, koulutus, asiakasdata reaaliaikatalous, kyberturvallisuus

Keskusteluun: Digitalisaatio kaupan alan uudistajana ja globaalikauppa – johtopäätökset sekä kehittämissuhteet

Johtopäätös 1. Tulevaisuudessa digitalisaatio on uudistanut kaupan toimialan eri kokoiset, eri ikäiset ja eri kehitysvaiheissa olevat yritykset. Digitalisoituminen on vauhdittanut laaja-alaisella kaupan alan innovaatioekosysteemityöllä, TKI-panostuksilla sekä kyvykkyyksien kasvattamisella. Digitalisoitumisen myötä kauppa on kehittynyt monikanavaiseksi toimijaksi kuluttajan tarpeista lähtien. Kaupan monikanavaisuus on helppoa, saumatonta ja luotettavaa kuluttajille. Eri asiakasryhmät saavat monikanavaiset palvelut omien tarpeiden ja kykyjen mukaan, myös alueellisesti tasa-arvoisesti.

Kehittämissuhteus 1.1.

Luodaan kaupan toimialalle innovaatioekosysteemi edistämään eri vaiheissa olevien kaupan alan yritysten digitalisoitumista ja uudistumista. Kaupan alan innovaatioekosysteemissä tutkimusyhteisöt, julkinen sektori, kaupan alan yritykset, brändit ja asiantuntijatahot sekä rahoituspalveluiden tarjoajat kehittävät ja innovoivat yhdessä toimialan kokonaisvaltaista digitalisoitumista, kaupan sisäisissä ja ulkoisissa prosesseissa. Innovaatioekosysteemissä työssä myös isot veturiyritykset sekä Start Up:t vauhdittavat pieniä ja perinteisiä toimijoita digitalisoitumaan.

Keskusteluun: Digitalisaatio kaupan alan uudistajana ja globaalikauppa – johtopäätökset sekä kehittämissuhteet

Kehittämissuhteet 1.2.

Kohdistetaan TKI-panostuksia ja yritysneuvontaa kaupan toimialan uusien liiketoimintamallien, brändien ja ostopolkujen kehittämiseen sekä digitaalisten teknologioiden hyödyntämiseen. Rahoituksen kohdistamisessa nivotaan saumattomasti yhteen kansallinen ja EU-rahoitus. Kaupan alan digitaalinen disruptio muuttaa kaupan toimialaa voimakkaasti ja vaatii kaupan toimialaa rakentamaan ja palvelumuotoilemaan esimerkiksi ostopolut, liiketoimintakonseptit ja -mallit uudelleen. Digitaalinen asiakashankinta, alusta- ja jakamistalous sekä markkinapaikkojen ja uusien teknologioiden käyttöönotto (kuten robotisaatio, tekoäly, automatisaatio) edellyttävät kaupan alalla myös uusia digitaalisia kyvykkyyksiä.

Tämä vaatii, että julkisissa rahoituskriteereissä ja -malleissa huomioidaan kaupan alan innovaatio- ja kehitystoiminnan luonne, kuten uusien digitaalisen ja kansainvälisten liiketoimintamallin luomisessa sekä kaupan toimintaprosessien kehittämisessä. Tällaisia ovat esimerkiksi uusien teknologiaratkaisujen selvittäminen ja kehittäminen kaupan alalla muun muassa keräilyrobotiikka, mobiiliratkaisut, varastointijärjestelmät, miehittämättömät kaupat, markkinointi automaatiot ja tiedolla johtaminen.

Kuluttajalähtöiset monikanavaiset toimintamallit innovoidaan ja kehitetään huomioiden eri asiakasryhmien ja alueiden tasa-arvoisuus.

Keskusteluun: Digitalisaatio kaupan alan uudistajana ja globaalikauppa – johtopäätökset sekä kehittämissuhteet

Kehittämissuhteus 1.3.

Toteutetaan suomalaisten kaupan alan yritysten verkkokauppaohjelma edistämään verkkokaupan edellyttämiä muutoksia toimialalla kokonaisvaltaisesti, myös tutkimustietoa hyödyntäen. Ohjelman tarkoituksena on kaupan liiketoiminnan kehittäminen kokonaisvaltaisilla ratkaisuilla verkkokaupaksi, myös globaalina toimijana. Ohjelman sisältöinä ovat muun muassa palvelumuotoilu, uusien teknologisten ratkaisujen kehittäminen osana verkkokaupan perustamista ja toteuttamista, tuote- ja palveluinnovaatiot, eri kokoiset ja eri kaupan alan segmentit erityispiirteet huomioiden (kuten erikoiskauppa, pienet ja isot yritykset) sekä brändäys, kyberturvallisuus.

Keskusteluun: Digitalisaatio kaupan alan uudistajana ja globaalikauppa – johtopäätökset sekä kehittämisehdotukset

Johtopäätös 2. Tekoälyn, automatisaation sekä uusien teknologisten ratkaisujen myötä digitaalinen maksaminen yleistyy yhä sekä muuttaa muotoaan voimakkaasti nykyisestä. Maksamisen muutoksen kehitys ei koske ainoastaan verkkokauppaa, vaan kaikkia monikanavaisen kaupan muotoja, myös miehittämättömien kauppojen yleistyessä. Asiakkaiden valinnoissa voittavia maksamisen konsepteja ovat luotettavat, helpot ja elämykselliset maksamisratkaisut, joihin yhdistyy myös muita toimintoja, kuten oman datan käyttö.

Tulevaisuudessa suomalainen kaupan toimiala on vastannut voimakkaaseen teknologiseen kehitykseen maksamisen muutoksessa, kehityksen kärjessä. Kaupan ala on ennakkoluulottomasti uudistanut digitaalisen maksamisen ja käteinen raha on hävinnyt maksuvälineenä. Kaupan alalla on käytössä luotettavat digitaalisen maksamisen uudet maksamisratkaisut, kuten kontaktivapaat ja biometriset maksamiset.

Kehittämisehdotus 2.1.

Käynnistetään digitaalisen maksamisen -ohjelma kaupan alan yrityksille. Ohjelmassa kehitetään ja innovoidaan tutkimus-, kehittämis- ja teknologiatoimijoiden sekä kaupan alan yritysten kanssa uusia ja turvallisia maksujärjestelmiä ja –tapoja muun muassa uusiin maksamisratkaisuihin, digitaaliseen maksamiseen, mobiilimaksamiseen, kontaktivapaaseen ja biometriseen maksamiseen. Ohjelmassa kaupan alan yritykset palvelumuotoilevat maksamisratkaisut asiakaslähtöisesti, voittavina konsepteina.

Keskusteluun: Digitalisaatio kaupan alan uudistajana ja globaalikauppa – johtopäätökset sekä kehittämisehdotukset

Johtopäätös 3. Tulevaisuudessa Suomen kaupan toimiala on siirtynyt osaksi reaaliaikatalouden ekosysteemiä, edelläkävijä maana. Kansalliset ratkaisut tukevat Pohjoismaista ja EU-tason yhteentoimivuutta. Tämä mahdollistaa kaupan toimialalla ajantasaisen tiedon hyödyntämisen kaikessa liiketoiminnassa ja helpottaa raportointia viranomaisille. Myös tukee myös kaupan alan liiketoiminnan harjoittamista EU-sisämarkkinoilla.

Reaaliaikatalouden edellyttämät muutokset ja niiden toimeenpano tarkoittavat kaupan toimialalle sellaisten teknisten ratkaisujen toteuttamista ja käyttöönottoa, joilla varmistetaan palvelujen yhteentoimivuus, tiedon eheys, kaupankäynnin osapuolten identiteetin ja luottamuksellisuuden varmistus ja tietoturva. Asiakkaan tunnistamiseksi tulee yhteistyössä keskeisten toimijoiden kanssa löytää sellaiset tekniset ratkaisut, jotka eivät muodosta kaupanalalle kustannuksiltaan liian isoa taakkaa.

Kehittämisehdotus 3.1. Siirrytään reaaliaikatalouteen kaupan toimialalla. Kehitetään ja otetaan käyttöön reaaliaikatalouden kansalliset ratkaisut siten, että ne tukevat myös Pohjoismaista ja EU-tason yhteentoimivuutta. Valmistelu tehdään viranomaisten ja kaupan alan toimijoiden kanssa yhteistyössä (sisältää muun muassa talouden hallinnan prosessin sähköistämisen, automatisoinnin käyttöönoton ja toimeenpanon), huomioiden myös pienten yritysten tarpeet ja vaatimukset. Kokonaistavoitteen saavuttaminen edellyttää kaupanalan toimijoiden aktiivista osallistumista yhteisten ratkaisujen kehittämiseen.

Kansalliset ratkaisut rakennetaan siten, että ne tukevat myös Pohjoismaista ja EU-tason yhteentoimivuutta sekä Suomen tavoitetta toimia reaaliaikatalouden edelläkävijänä. Tämä edellyttää sitoutumista kansainväliseen yhteistyöhön sekä yhteisten standardien sekä ratkaisujen kehittämistä.

Keskustelun pohjaksi:

1. Mitkä ovat ohjausryhmän nostot valmistellusta sisällöstä, johtopäätöksistä sekä kehittämis ehdotuksista?
2. Mitä mahdollisia muutostarpeita ohjausryhmällä on selonteon tämän sisältöalueen jatkovalmisteluun?
3. Ohjausryhmän muut nostot jatkovalmisteluun.

Mahdolliset jatkotyöstämisen kommentit ohjausryhmältä viimeistään 24.6.2021 s-postitse: natalia.harkin@tem.fi)

Kuluttajakäyttäytyminen ja asiakaslähtöisyys - johtopäätökset sekä kehittämisehdotukset

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

 **Kaupan alan
tulevaisuusselonteko**

Ohjausryhmän 9/2020 rajaus selontekoon: Kuluttajakäyttäytymisen muutos

- Kuluttajakäyttäytymisen ja asiakaslähtöisyyden muutokset
  - tarkastelu eri perspektiiveistä ja segmenteistä, kuten eettisyys, kysyntä, eri ikäryhmien väliset erot
    - oman datan hyödyntäminen – kauppa tiedon tarjoajana
  - ostamisesta/omistamisesta käytöstä tai lopputuloksesta maksamiseen
  - asiakaskokemuksen kehittäminen ja johtaminen
  - elintarviketoimiala

Keskusteluun: Kuluttajakäyttäytyminen ja asiakaslähtöisyys

Johtopäätös 1.

Tulevaisuudessa Suomi on reilun ja ihmiskeskeisen datatalouden edelläkävijä kaupan toimialalla. Kuluttajille tämä tarkoittaa parempia edellytyksiä avoimen datan käyttöön, joka edistää luottamusta markkinoilla (asiakaslähtöisyys-kuluttajan valta-vaikuttaminen). Kaupalle yrityksenä avoimen data käyttö tuo kilpailuetua.

Kun digitaalinen ympäristö on muuttumassa voimakkaasti EU:n yhteisten arvojen mukaan, Suomen kaupan kasvu liittyy myös siihen, miten muutos kyetään ottamaan huomioon ennakoivasti. Reilulla ja ihmiskeskeisellä datataloudella kauppa luo kuluttajalle valinta-arkkitehtuurin, että kuluttaja voi tehdä valintojaan selkeän ja läpinäkyvän tiedon perusteella sekä saada tarvitsemansa tiedot (avoin data).

Kehittämisehdotus 1.1.

Edistetään reilua ja ihmiskeskeistä datataloutta (avoin data) kansallisesti ja EU:ssa. Edistetään kansallisesti ja vaikutetaan EU-tasolla dataan avoimuuden perustuvaa lähestymistapaa kaupan toimialalla, jossa yksilöllä on oikeus saada yksilön kannalta tarpeellista tietoa käyttöönsä, lukuunottamatta liikesalaisuuksien piiriin kuuluvia tietoja. Selvitetään mahdolliset kansalliset lainsäädäntötarpeet ja luodaan tarvittaessa säädöspohja, jossa yhteensovitetaan eri toimijoiden edut (kauppa ja kuluttaja).

Keskusteluun: Kuluttajakäyttäytyminen ja asiakaslähtöisyys

Johtopäätös 2.

Tulevaisuudessa kauppa tarjoaa digitaalisia vertailutyökaluja, joissa kuluttaja käyttää omaa dataansa omien painotustensa mukaisesti (kuten kotimaisuus, hinta, hiilijalanjälki). Valtio kannustaa digitaalisten vertailutyökalujen kehittämiseen kaupan toimialaa sekä edistää oman datan käyttämisten puitteita tarvittavilta osin.

Kehittämisehdotus 2.1.

Luodaan ja pilotoidaan (hiekkalaatikkomallilla) kuluttajien oman datan käyttö kaupan asiakkaana digitaalisissa vertailutyökaluissa. Selvitetään myös oman datan käyttöön mahdolliset kansalliset lainsäädäntötarpeet sekä luodaan tarvittaessa säädöspohja. Edistetään EU-lainsäädäntöä kansallisten oman datan käytön kokemusten perusteella.

Keskustelun pohjaksi: Kuluttajakäyttäytyminen ja asiakaslähtöisyys kaupan toimialan tulevaisuusselonteossa

1. Mitkä ovat ohjausryhmän nostot valmistellusta sisällöstä, johtopäätöksistä sekä kehittämisehdotuksista?
2. Mitä mahdollisia muutostarpeita ohjausryhmällä on selonteon tämän sisältöalueen jatkovalmisteluun?
  1. Ohjausryhmän muut nostot jatkovalmisteluun.

Mahdolliset jatkotyöstämisen kommentit ohjausryhmältä viimeistään 24.6.2021 s-postitse: natalia.harkin@tem.fi)

Keskeistä taustaa

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

**Kaupan alan
tulevaisuusselonteko**

Selonteon alustava sisällysluettelon luonnos **pääsisällöistä** – (kokousaineistossa tarkempi luonnos) keskustelun ja jatkovalmistelun pohjaksi

1. Selonteon lähtökohdat ja valmisteluprosessi

2. Kaupan toimialan rakenne ja muutokset

3. Kuluttajakäyttäytyminen

4. Kaupan alan työllisyys, osaaminen ja koulutus

5. Aluekehittäminen, kaupan saavutettavuus ja huoltovarmuus

6. Digitalisaatio

7. Kestävä kauppa, ilmastonmuutos ja yritysvastuu

8. Markkinoiden toimivuus ja kilpailullisuus sekä yrittäjyyden edistäminen

9. Yhteenveto: Keskeiset havainnot ja johtopäätökset, kehittämissuositukset ja politiikkasuositukset

10. Visio/tavoitetila – kaupan toimialan tulevaisuuskuva 2030

11. Sanasto

Kaupan toimialan tulevaisuusselonteon valmistelun aikatauluista nostoja, v. 2021

Selonteon valmistelu ja kirjoittaminen

Tammikuu-syyskuu
 Kuluttajakäyttäytyminen, digitalisaatio, yritysvastuu, kestävä kauppa ja ilmastonmuutos sekä aluekehittäminen ja huoltovarmuus, kaupan työvoima, osaaminen ja koulutus sekä kilpailullisuus, sääntelyn sujuvoittaminen ja yrittäjyyden edistäminen sekä muu valmistelu

Elo-, loka- ja marraskuu
 Ohjausryhmä, virkamies- ja asiantuntijatyöryhmä

Lokakuu
 Parlamentaarinen seurantaryhmä

Maalis-, huhti-, touko- ja kesäkuu
 Ohjausryhmä, virkamies- ja asiantuntijatyöryhmä

Huhti- ja kesäkuu
 Parlamentaarinen seurantaryhmä

Elo-syyskuu
 Selonteon luonnoksen valmistelu kirjalliseen kuulemiseen

Loka-marraskuu
 Kirjallisen kuulemisen toteuttaminen

Marras-joulukuu
 Kirjallisen kuulemisen työstäminen ja selonteon viimeistely luovutettavaksi eduskunnalle

Kevätistuntoaika 2022
 Selonteon luovutus eduskunnalle

TAMMI HELMI MAALIS HUHTI TOUKO KESÄ HEINÄ ELO SYYS LOKA MARRAS JOULU

Kaupan toimialan tulevaisuusselonteon valmistelun aikatauluista nostoja, v. 2020

Maaliskuu
Ohjausryhmän
sekä virkamies-
ja asiantuntija-
työryhmän
asettaminen

Huhti–toukokuu
Kirjallinen kuuleminen

Touko–elokuu
• Kirjallisen kuulemisen yhteenvedon ja kuulemisen vaikutusten työstäminen selonteon valmisteluun
• Ostopalvelujen kilpailutukset ja hankinnat

Marraskuu
Parlamentaarisen seurantaryhmän asettaminen

MAALIS

HUHTI

TOUKO

KESÄ

HEINÄ

ELO

SYYS

LOKA

MARRAS

JOULU

Kesä-lokakuu, julkaisu 3.12.2020
Asiantuntija-artikkelin hankinnan toteutus

Elokuu 2020 –maaliskuu 2021: 3.8.– 3/2021
Kaupan digitalisaation edistämisen hankinnan toteutus

Syyskuu 2020 –maaliskuu 2021: 15.9.– 3/2021
Kaupan tilanne-, muutos- ja tulevaisuudenkuva hankinnan toteutus

Selonteon tiedonhankinta ja kirjoittaminen

Maalis 2020–joulukuu 2020

Selonteon tiedonhankinta ja kirjoittamista, työvaiheina myös muun muassa kyselyjä, työpajoja, kirjallinen kuuleminen, eri työryhmien työskentelyt jne. Selonteko valmistuu vuonna 2021.

Kiitos!

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

 **Kaupan alan
tulevaisuusselonteko**